Список використаних джерел

1. Бутузова Л. А., Дмитрієва С. М. Психолого-педагогічні умови використання комп'ютерних технологій у навчанні дітей із мовленнєвими порушеннями Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. 2023. № 2 (53). С. 85–92. URL: https://herald.kibit.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/1826 (дата звернення: 28.02.2026).

2. Лопатинська Н. А., Коломієць Є. М. Розвиток монологічного мовлення у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами засобами цифрових технологій Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. 2024. № 25. С. 141–155. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/50849 (дата звернення: 28.02.2026).

3. Маліновська Н. В. Розвиток зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку в умовах сучасного освітнього середовища *Нова педагогічна думка.* 2023. № 1 (113). С. 97–103. URL: https://npd.roippo.org.ua/index.php/NPD/article/view/523 (дата звернення: 28.02.2026).

4. Чекан О. І. Цифровізація освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами в Україні. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2024. № 3 (148). С. 122–131. URL: https://doaj.org/article/65493865022e478eb94d196b52969ccf (дата звернення: 28.02.2026).

5. Бабич Н. М., Дробович В. Д. Розвиток словникового запасу дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами засобами цифрових технологій *Сучасний дизайн інклюзивного навчання: успішні українські та зарубіжні практики : матеріали наук.-практ. конф*. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2025. С. 64–69. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/55146 (дата звернення: 28.02.2026).

Шевченко В.М.
доктор педагогічних наук, професор
Українського державного університет
імені Михайла Драгоманова

ВНЕСОК ІВАНА ПАНТЕЛІЙОВИЧА КОЛЕСНИКА У РОЗВИТОК СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Розвиток спеціальної освіти в Україні у другій половині XX - на початку XXI століття пов'язаний із діяльністю науковців, які не лише формували її теоретичні засади, але й активно впливали на становлення системи професійної підготовки педагогів-дефектологів. Однією з ключових постатей у цьому процесі став Іван Пантелійович Колесник - вчений, педагог і організатор освіти, чия багаторічна діяльність на посаді декана дефектологічного факультету сприяла модернізації змісту спеціальної освіти, розвитку науково-методичного забезпечення підготовки фахівців та утвердженню гуманістичних орієнтирів у роботі з особами з різними порушеннями.

Формування професійного світогляду Івана Пантелійовича відбувалося у тісному зв'язку з практикою навчання дітей з порушеннями слуху. Перші роки педагогічної діяльності у спеціальних школах стали для нього важливими для розуміння реальних потреб дітей, які потребують особливої підтримки у процесі навчання і соціалізації. Робота в освітньому середовищі дала змогу глибоко усвідомити складність педагогічних завдань, що постають перед сурдопедагогом, а також необхідність системного поєднання навчальних і виховних впливів [2, с. 306].

Подальша науково-педагогічна діяльність І.П. Колесника була пов'язана з підготовкою фахівців у галузі спеціальної освіти. Його робота в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова (сучасна назва) стала важливим чинником формування нової генерації сурдопедагогів та інших фахівців спеціальної освіти, здатних працювати в умовах різноманітності освітніх потреб. Він приділяв особливу увагу професійній підготовці майбутніх сурдопедагогів, олігофренопедагогів, логопедів і тифлопедагогів, наголошуючи на необхідності поєднання теоретичної підготовки з практичним досвідом [1, с. 319].

Вагомим внеском вченого стало його активне залучення до розроблення державних стандартів вищої освіти у сфері дефектологічних спеціальностей. Ця робота мала стратегічне значення для розвитку спеціальної освіти, оскільки забезпечила єдині підходи до підготовки фахівців, сприяла підвищенню якості освіти та відповідності підготовки сучасним соціальним запитам. Участь у створенні стандартів для різних напрямів спеціальної освіти свідчить про системність його наукового мислення та прагнення забезпечити цілісність підготовки кадрів. Особливе місце у наукових інтересах І.П. Колесника посідала проблема соціалізації осіб з особливостями психофізичного розвитку. Він розглядав її не лише як результат педагогічного впливу, а як багатовимірний процес становлення особистості, що передбачає формування комунікативних, когнітивних та соціальних компетентностей. У цьому контексті освіта виступає засобом інтеграції особистості у соціальне середовище, що дозволяє їй реалізувати власний потенціал [3, с. 87].

Важливим напрямом його діяльності стало вдосконалення методики викладання української мови у школах для глухих і слабочуючих дітей. Він підкреслював, що мовлення є ключовим чинником розвитку мислення, самосвідомості та соціальної взаємодії. У своїх підходах Іван Пантелійович наголошував на необхідності адаптації навчального змісту до специфіки мовленнєвого розвитку дітей з порушеннями слуху, що забезпечує ефективність освітнього процесу [4, с. 344].

У педагогічній діяльності І.П. Колесник приділяв значну увагу формуванню професійної культури майбутніх педагогів. Він розглядав її як інтегративну характеристику, що включає не лише знання і вміння, але й ціннісні орієнтації, етичні принципи та готовність до відповідальної взаємодії з учнями. Такий підхід відповідає сучасним гуманістичним тенденціям у спеціальній освіті, у якій центральною фігурою освітнього процесу виступає особистість дитини.

Таким чином, внесок Івана Пантелійовича Колесника у розвиток спеціальної освіти в Україні є багатогранним і системним. Його діяльність охоплювала наукову, педагогічну та організаційну сфери, що дозволило суттєво вплинути на становлення сучасної моделі підготовки педагогів-дефектологів. Його наукова спадщина зберігає актуальність у контексті сучасних освітніх реформ, оскільки спрямована на утвердження гуманістичних цінностей та забезпечення рівних можливостей для осіб з особливими освітніми потребами.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В. П. Наш університет. К. 2009. 319 с.
2. Внесок викладачів кафедри психокорекційної педагогіки у розвиток історії вітчизняної корекційної освіти. І.П. Колесник, Г.С. Піонтківська. К. НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. 306 с.
3. Гладченко І.В., Супрун М.О. До 75-річчя від дня народження професора І. П. Колесника. Особлива дитина: навчання і виховання. 2017. № 1. С. 87–88.
4. Супрун М.О. Мої науково-педагогічні стежки: вибрані публікації. Збірник праць. К. КДАіС. 2023. 344 с.

Якуба Л С.
доктор філософії,
доцент кафедри спеціальної педагогіки
ХНПУ ім. Г.С.Сковороди

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД РОДИН, ЯКІ ВИХОВУЮТЬ ДІТЕЙ ІЗ СЕНСОРНИМИ ПОРУШЕННЯМИ.

У контексті сучасної трансформації системи спеціальної освіти в Україні особливої ваги набуває перехід від інституційного виховання до підтримки дитини в сімейному середовищі. Поява дитини з порушеннями зору чи слуху докорінно змінює життєдіяльність родини, висуваючи специфічні вимоги до батьківської компетенції. Проблема полягає у тому, що традиційна система допомоги часто фокусується лише на дитині, ігноруючи психосоціальні потреби батьків, які перебувають у стані тривалого стресу. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю розробки цілісного алгоритму супроводу, який би забезпечив гармонізацію сімейних взаємин та ефективну абілітацію.

Теоретичним підґрунтям дослідження стали праці провідних українських учених, які присвячені вивченню проблеми функціонування родини дитини, що мають порушення сенсорного сприйняття - зору чи слуху. У наукових працях широко висвітлено аспекти підтримки родин дітей раннього віку (І. Макаренко, Т. Соловйова), особливості роботи в умовах реабілітаційних центрів (Н. Грабовенко) та спеціальних дошкільних закладів (М. Тютюнник)[3, с.20].

Важливим аспектом також є вплив умов виховання та розвитку на становлення особистості дитини. Підтримуємо думку В. Кобильченко, який зазначає, що будь-яке порушення розвитку викликає формування психологічної інвалідизації, своєрідної особистісної ідентичності, що відбивається на розвитку дитини і її становленні як особистості, ідентифікації себе як повноправного члена цього суспільства [1, с.15]. І саме соціально-педагогічний супровід може стати підґрунтям для створення необхідного розвивального середовища для дитини з порушеннями слуху або зору.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування змісту та структури соціально-педагогічного супроводу родини як умови успішної соціалізації дитини із сенсорними порушеннями.

На початковому етапі спільна робота спрямовується на визначення виховних ресурсів сім'ї та нівелювання негативних психологічних станів батьків. Основою є діагностично-прогностичний супровід, де соціальний працівник аналізує соціальний статус сім'ї, її матеріальні ресурси та